

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ І ОВОЛОДІННЯ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ФРАЗЕОЛОГІЗМАМИ РІДНОЇ МОВИ

Мисан І.

Стаття присвячена психолінгвістичній проблематиці сприймання і розуміння (аудіювання) дітьми старшого дошкільного віку фразеологічних одиниць рідної мови, висвітленню особливостей осмислення переносного значення фразем за семантичним критерієм і відповідними йому показниками: а) осмислення прямого значення слів-компонентів фразеологічних одиниць (далі. – ФО); б) розуміння переносного значення ФО; в) розуміння значення ФО зі словами-концептами.

Ключові слова: фразеологічне значення, денотативне значення, слова-концепти, перенесення смислів, сприймання, розуміння.

Актуальність і постановка проблеми. Проблема визначення зони найближчого мовленнєвого розвитку дітей у зв'язку з необхідністю раціонального відбору мовного, у тому числі й фразеологічного, матеріалу неодноразово проголошувалася як одна з актуальних такими провідними вченими, як М. Алексєєва, А. Богуш, А. Бородич, Н. Гавриш, В. Гербова, Н. Горбунова, Л. Калмикова, О. Ушакова, С. Цейтлін, В. Яшина та ін. Але до цього часу вона залишається системно не розробленою в психолінгвістичному аспекті. Труднощі під час роботи з фразеологізмами констатують і вихователі ДНЗ через відсутність як знань про особливості розуміння дітьми ФО, так і психологічного супроводу цієї ланки навчально-мовленнєвої роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання роботи над ФО розглядалися вченими в різних аспектах, а саме у зв'язку: з розвитком зв'язних висловлювань та образності мовлення, формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей (А. Богуш, Р. Боша, Н. Гавриш, Н. Горбунова, Г. Куршева, О. Піщухіна, О. Судакова, О. Ушакова); з використанням книги та літературним розвитком дошкільників (М. Алексєєва, Х. Барна, А. Виноградова, Є. Водовозова, Н. Гавриш, Н. Горбунова, Л. Гурович, Р. Жуковська, Н. Карпинська, М. Коніна, Л. Панкратова, Л. Пенсьєвська, С. Русова, Є. Тихєєва, О. Ушакова, К. Ушинський, С. Чемортан, А. Шибицька); із засвоєнням дітьми переносних значень слів та іноказань (Н. Гавриш, Н. Горбунова, Л. Калмикова, Л. Колунова, І. Митькіна,

Ю. Руденко, О. Ушакова, В. Харченко,); з визначенням змісту словникової роботи (Г. Бавикіна, А. Богуш, А. Бородич, В. Гербова, А. Іваненко, Н. Іванова, В. Коник, М. Коніна, Н. Кудикіна, В. Логінова, Н. Луцан, Ю. Ляховська, І. Непомняща, Н. Савельєва, Л. Федоренко, В. Ядешко, В. Яшина); з усвідомленням таких образних засобів, як емоційна лексика, прислів'я, приказки, фразеологізми (Н. Гавриш, Н. Горбунова, А. Ількова, А. Лаврентьєва, І. Митькіна, А. Смага, Є. Ставцева, О. Судакова); з вивченням особливостей засвоєння семантики слів (Г. Арутанова, Л. Бірюк, Н. Кірста, А. Лаврентьєва, О. Максаков, Є. Савушкіна, О. Сомкова, Ф. Сохін, Є. Струніна, О. Ушакова).

Проте в психолінгвістичному аспекті проблема оволодіння дошкільниками фразеологізмами до цього часу не вивчалася.

Отже, *мета статті* полягає в описі виявлених експериментальним шляхом психолінгвістичних особливостей аудіювання старшими дошкільниками фразеологічних одиниць рідної мови.

Виклад основного матеріалу. Експеримент проводився за семантичним критерієм з метою з'ясування спроможності дітей розуміти переносний (метафоричний) смисл фразеологізмів. Відповідно були визначені такі показники: а) лексичний – осмислення семантики прямого (номінативного, денотативного) значення; б) метафоричний – розуміння фразеологічного (переносного) значення; в) концептуальний – володіння знаннями широкого змістовного обсягу мовного знаку, семантика якого пов'язана з мовною (фразеологічною) картиною світу. В експерименті брало участь 285 дітей п'ятирічного віку.

Методи дослідження. Аналізуючи мовлення дітей за семантичним (когнітивним) критерієм, ми використовували метод «оцінки розуміння переносного значення приказок і метафор», запропонований Л.С. Виготським [1], а також трансформували його на фразеологізми для з'ясування того, чи здатні дошкільники розуміти фразеологічне значення ФО [2].

Для вивчення того, наскільки діти зрозуміли переносний смисл

фразеологізмів, їм було запропоновано для сприймання по 2–3 фразеологізми. Дошкільники мали пояснити, що означає той чи інший названий їм фразеологізм. Опитування дітей проводилося індивідуально. Діти в міру своїх можливостей по-різному вербалізували своє розуміння запропонованих їм виразів. Цей метод дозволяв установити, чи доступний дитині п'яти років для осмислення й розуміння абстрактний (переносний) смисл ФО, чи вона схильна розуміти їх, керуючись лише образним мисленням, що оперує предметами з їх фактичними наочними зв'язками.

Інший, використаний в експерименті метод, що був логічно пов'язаний з попереднім, це метод тлумачення (розгорнутого пояснення) дітьми значення ФО. Він передбачав, що визначення змісту ФО може стосуватися або лексичного (прямого) значення слів-компонентів фразеологізмів, або метафоричного (переносного) значення фразеологізмів, або бути пов'язаним з випадковими асоціаціями. У тлумаченні взагалі має фіксуватися (в ідеальному варіанті. – М.І.) найважливіше, що має бути засвоєно зі змісту фразеологізму. Тому рівень і точність розкриття дітьми суті ФО залежить від того, наскільки важливі ознаки фраземи їм удалося зрозуміти і відмітити.

Результати дослідження. Правильними відповідями, що розкривають фразеологічне значення, ми вважали такі, у яких:

- а) давався опис (адекватне трактування) фразеологізму*. Наприклад: **“Як кішка з собакою”**– *“Вони між собою не дружать”* (Діана М.), або наближене до правильного трактування: *“Бо вони щось не можуть поділити”* (Саша Ц.), *“Це погані стосунки, бо собака за котом ганяється”* (Михайлик З.); **“Золоті руки”** – *“У мамі, бо вона вкусно готує”* (Альбіна С.), *“Я знаю хто це. Мама. Це про маму, бабушку, папу, дедушку. Папа, дедушка можуть машини виробляти, а мама смачно готує”* (Катя А.);
- б) точним словом або синонімічним словосполученням пояснювався зміст фразеологізму, наприклад: **«Обвести кругом пальця»** –

*Висловлювання дітей даються в автентичній формі: із збереженням синтаксичних, граматичних, орфоепічних та інтонаційних особливостей їхнього мовлення.

«Обманювати», «Обдурювати»; «Кривити душею» – «Це робить людина, яка обманює»; «За холодну воду не братися» – «Лінуватися», «Нічого не робить»; «З курями лягати спати» – «Це дуже, дуже рано».

Характерною особливістю пояснень дітей, що засвідчували розуміння фразеологічного значення, було розкриття смислу фразеологізму за допомогою конкретних прикладів, які є одним із безпосередніх проявів узагальненого переносного значення певної ФО. Наприклад: «Давати березової каші» – «Ламати гілочку від берези і бити», «Хтось не слухається, то лозинку виламують і б'ють», «Березовою різочкою бити» (Андрій М. і Настя П.); «Дати спокій» – «Треба дати взрослим спокій, коли вони хочуть відпочити, то не потрібно їх перебивати», «Відцепитися» (Андрій В., Андрій М.).

До правильних відповідей ми також віднесли такі, в яких зміст фразеологізму доречно пов'язується із життєдіяльністю дітей, наприклад: «Майстер на всі руки» – «Єслі дівчинка, майстра на всі руки, вміє все робити» (Діма К.); «Знати на зубок» – «Букви розкласти і знати на зубок» (Каріна Д.); «З курями лягати спати» – «Рано лягати спати» (Іра П.).

Правильними відповідями, що означали розуміння смислу фразеологічного значення, ми вважали і такі, в яких по-дитячому інтерпретувалися маловживані і застарілі слова або замінялися на слова, знайомі дітям. Наприклад: «Теревені розводити» – «Ляпати язиками» (Яна К.), «Говорити ні про що» (Рома К.).

Проникнення дошкільниками в переносне значення почутого фразеологізму у більшій кількості дітей відбувалося швидше і без особливих труднощів, коли їм пропонувалися готові варіанти тлумачення, що знімали проблему самостійного словесного оформлення думки при поясненні переносного значення фразеологізму, спрощуючи їх завдання.

Дітям, які пояснювали неправильно, або зовсім не пояснювали, мовчали було запропоновано для вибору декілька варіантів відповідей до фразеологізмів, серед яких перша була правильною відповіддю (переносне

значення), друга – у прямому значенні, а третя – з випадковим асоціативним значенням, наприклад: «**Золоті руки**» (1. Той, хто вміє все робити. 2. Про того, у кого руки в золоті. 3. Про того, хто надів золоті рукавички).

Дані, отримані в експерименті, засвідчили наявність у дітей здатності інтуїтивно (на рівні чуття мови, а не свідомості) відчувати загальний смисл ФО. У такий спосіб виявлялося приховане розуміння дітьми переносного значення ФО, яке вони не в змозі виявити через неспроможність експлікувати його*.

Було також встановлено, що частина пред'явлених дошкільникам фразеологізмів закріплена в їх пасивному словнику в неточному або звуженому значенні, наприклад: «**Кури сміються**» – «*Це коли ти грязний, замазура, некрасивий*» (Ілля Т.); «**Купатися в багатстві**» – «*Ти багатий і в тебе є машина*» (Назар П.), або розширеному значенні, наприклад: «**Золоті руки**» – «*Людина допомагає у всьому людям, бо має розум*» (Аня К.).

Усі неправильні (помилкові) пояснення фразеологічного значення ми розділили на такі підгрупи:

1. Заміна переносного значення фразеологізму прямим.
2. Заміна фразеологізму іншими мовними одиницями, у тому числі й іншими за змістом фразеологізмами.
3. Заміна фразеологізму фразеомою з іншого синонімічного ряду.
4. Тавтологія з порушенням структури фразеологізму.
5. Різні смислові переключення на основі випадкових асоціацій.
6. “Беззмістовні відповіді” як із прямим, так і з переносним значенням фразеологізму.

1. Відповіді, віднесені нами до першої підгрупи помилкових, виявилися такими:

На основі розуміння окремих слів у дошкільників виникала ілюзія розуміння усього фразеологічного вислову. Вони намагалися вивести

* Прикладом розуміння метафоричного значення, але затрудненням вербалізації зрозумілого є таке дитяче висловлювання: “Яблуку ніде впасти – це коли... людина посадку собі не знайде” (Артем К.).

фразеологічне значення тільки із денотативних значень окремих слів, із яких він складається. Отже, відбувалася заміна *переносного значення фразеологізму* прямим на кшталт: **«Золоті руки»** – «Золота либа може бути» (Діана М.), «Коли помити, то вони будуть золоті», «Квіточка золота» (Віка З.); **«Одного поля ягоди»** – «Одинакові» (Стас С.), «Косарі на одному полі» (Ігор Г.), «Близнюки» (Каміла Г.); **«Язык без кісток»** – «Я бачив мультік, де хлопчик сказав зайцю – язык без кісток» (Максим С.); **«Водою не розіллеш»** – «Це означає, що багато води налить і її упустили і розлити» (Олександра К.); **«Ні роду, ні племені»** – «Це ти без дедушки, без мами, без жінки, без дітей, без тата, без сестрички, без братіка» (Тимофій С.); **«Задерти носа»** – “Єслі хто іде по вулиці і дивиться на щось у гору і задерти носа на природу” (Альона Д.).

2. Помилковими відповідями також вважалися пояснення дітей, у яких відбувалася заміна фразеологізму:

а) лексичним синонімом або синонімічним словосполученням з неточним переносним значенням, наприклад: **«Водою не розіллеш»** – «Кріпкі» (Ілля Т.); **«Як кішка з собакою»** – «Б'ються» (Аня Г.), «Не дружать» (Діана Р.); **«Одного поля ягода»** – «Одинакові» (Стас С.). Діти розуміли семантику правильно, хоча виражали неточно. При поясненні вони не спроможні перенести ці конкретні відносини на взаємини людей, дітей і зробити узагальнення. Тому тлумачили їх безпосередньо, як, наприклад, це відбувається поміж тваринами;

б) антонімічним словосполученням з неточним переносним значенням, наприклад: **«За тридев'ять земель»** – «В групу дуже близько» (Ростик А.), або іншим фразеологізмом, антонімічним за своєю семантикою, наприклад: **«Не покладаючи рук»** – «Цілий день на ногах» (Катя Ш.);

в) фразеологізмом з іншого смислового ряду, наприклад: **«З дорогою душею»** – «На сьомому небі» (Яна Р.); **«Залити за шкуру сала»** – «Байдики бити» (Дарина Ш.);

г) фразеологізмом, у якому наявне таке ж саме слово, як і в пред'явленому дітям фразеологізмі, наприклад: «*ніс*» – «Не задирати *носа*» – «Утерти всім *носа*» (Сашко Д.). Однакові слова-компоненти виступали в них своєрідними семантичними опорами, що асоціативно актуалізували образ того чи іншого фразеологізму.

3. Помилковими були й інші тлумачення змісту фразеологізмів, що являли собою такі заміни поданого фразеологізму:

а) фразеологізмами із неточними значеннями та з інших синонімічних рядів, наприклад: «*Задирати носа – рахувати ворон*», «*Гав ловити – байдики бити*»²;

б) вільними словосполученнями, словами й реченнями з іншою семантичною наповненістю, наприклад: «*Гав ловити*» – «*Бути не слухняним, бігати, а коли мама каже не слухатися їй*» (Настя Б.), «*Довго за комп'ютером сидіти, нічого не робити, не допомагати*» (Андрій М.).

4. Ми розглядали як помилкові й такі пояснення, в яких була наявна тавтологія з порушенням структури фразеологізму на кшталт: «**Тримати язик за зубами**» – «*Держу язик за зубами*» (Назар К.); «**Піджати хвіст**» – «*Піджала хвіст*» (Каміла Г.); «**Водою не розіллеш**» – «*Воду не розіллеш*» (Катя); «**Землі під собою не чути**» – «*Біжиш дуже і землі не чути*» (Ліза Б.).

5. Помилкові відповіді дітей були також пов'язані й з різними смисловими перекрученнями на основі багаточисельних випадкових асоціацій. Серед них: «**Золоті руки**» – «*Золота квіточка*» (Наташа Л.), «*Золота людина*» (Софія Є.); «**Мовчати як риба у воді**» – «*Це коли стісняєшся*» (Тимофій С.), «*Откривати рот*» (Ліза Б.), «*Ротік закритий*» (Юля К.), «*Бути тихеньким*» (Артем К.), «*Зла людина*» (Анна Ш.), «*Добра людина*» (Антон Г.); «**Снігу взимку не випросиш**» – «*Це ...осінь*» (Міша З.), «*Сніговик*» (Альбіна С.), «*Сніг падає на землю, а коли дощ піде, то льод буде і можна кататися*» (Роман К.); «**Одного поля ягода**» – «*Збирати ягоди*» (Карина К.); «**Зарубай собі на носі**» – «*Рубати дерево*» (Света Т.).

6. Пояснення дітей, у яких містилися заперечення у відповідь на поданий фразеологізм, ми відносили до беззмістовних відповідей, наприклад: **«Мовчати як риба у воді»** – *«Вона балакає як шаріки»* (Альбіна С.); **«Як грім серед ясного неба»** – *«Не можна тіпа такого»* (Євген І.).

Подібні заперечення пояснюються яскравістю образів, домінуванням у дітей наочно-чуттєвих вражень над абстрактним і логічним мисленням, нерозумінням або/і незнанням, зокрема того, що риба у воді, випускаючи шаріки у вигляді бульбашок, дихає, а не говорить.

Серед беззмістовних відповідей дошкільників були й такі, що засвідчували повне нерозуміння значення фразеологізму. Це висловлювання, побудовані на спробах простого відгадування змісту фразеологізмів, наприклад: **«Моя хата скраю»** – *«Це ти обманюєш»* (Света Т.), *«Нікого немає»* (Яна К.); **«Лічити ворон»** – *«Погане щось сказати»* (Ніка Б.); **«Задерти носа»** – *«Хто перший поїв, то йому задерли носа»* (Андрій В.); **«Зарубати собі на носі»** – *«Справу гарну зробити»* (Настя П.); **«З дорогою душею»** – *«Від щастя»* (Саша Д.); **«Їсти за трьох»** – *«Їсти самим першим»* (Ліза О.); **«Піджати хвіст»** – *«Жати хвіст чийсь»* (Ігор Г), *«Придавити»* (Діана М.).

7. Помилковим відповідям дітей була притаманна й така особливість, як намагання й спроби пояснити зміст фразеологізмів:

а) через припущення: **«Не задирати носа»** – дитина через конкретизацію висловлює таку версію: *«Це хто першим поїсть?»* (Ілля Т.);

б) через моралізацію: **«Задерти носа»** – дитина пояснює, виходячи із вивчених норм: *«Якщо щось зробив самий перший, то не треба задирати носа»* (Настя Б.);

в) через ототожнення: 1) з процесом приготування смальцю – **«Залити за шкуру сала»**, дитина помилково намагається переконати: *«Мілко порізати, щоб із мілких кусочок не осталось нічого»* (Андрій М.); 2) зі знаннями будь-якої навчальної дії – **«Знати на зубок»** – *«Писати олівчиком гарно – це я так думаю»* (Андрій В.);

г) через помилкове міркування: що можна зробити і з якою метою, які наслідки можуть бути: **«І за холодну воду не братися»** – *«Вода витікає з рук»* (Тоша П.);

д) через хибні доведення: **«Мовчати як риба у воді»** – *«Це коли булькати у воді»* (Ілля К.); **«Одного поля ягода»** – *«Це садівник»* (Сергій Б.);

е) через розкриття наслідків, що можуть бути спричинені тим, про що йдеться у фразеологізмі: **«Тримати язик за зубами»** – *«Якщо тримати язик за зубами, то буде больно»* (Антон Г.); окремі діти пояснювали місце, де саме тримати язик і коли треба тримати язик за зубами – *«В роті»* (Максим С.), *«Це коли там застрягло і ми витягуємо язиком»* (Вікторія Т.). Лише одна дитина пояснила, що це *«Секрет»* (Богдан С.);

є) через цілком логічне і правдоподібне пояснення, але не з тлумаченням переносного значення: **«Як грім серед ясного неба»** – *«Грім закінчиться, то буде ясне небо»* (Тимофій С.);

ж) через нелогічні за змістом і семантикою, але граматично й формально упорядковані міркування: **«Як кішка з собакою»** – *«Кішка любить мишку, тому собака на неї гавкає»* (Богдан П.);

з) через надання оцінки явищам, стосункам, що відображені у фразеологізмах: *«Це погані стосунки, бо собака за котом ганяється»* (Єгор Щ.), або через опис процесу без його називання і характеристики: *«Вони граються даже і ходять разом»* (Яна Р.);

к) шляхом синтагматичного об'єднання фразеологізму і його тлумачення в одне висловлювання, в якому фразеологізм – причина, а дитяче пояснення – наслідок (*тому що*): **«Піджати хвіст»** – *«Поганий вчинок зробити»* (Карина К.); **«Яблуку ніде впасти»** (*тому і*) – *«Держеться на гілочці»* (Діана М.); окремі діти намагалися представити цей причинно-наслідковий зв'язок через моральні почуття, зокрема «сором» і норми моральної поведінки: **«Піджати хвіст»** (*тому що*) – *«Вкрала і побігла без дозволу і не считала чи можна чи не можна»* (Назар К.), *«Украла іграшку і злякалася»* (Вікторія І.);

л) шляхом формулювання умов, у яких міститься заперечення: **«Водою не розіллеш»** – *«Якщо в руках воду держати, то вона розіллється»* (Артем К.); **«Яблуку ніде впасти»** – *«Слі землі немає»* (Михайло З.); **«Як грім серед ясного неба»** – *«Якщо буде грім, то буде блискавка»* (Сашко Ц.);

м) через вираження сумніву в правильності пояснення через запитання: **«Язык без кісток»** – *«Може якась людина не говорить?»* (Діана Ш.).

Згідно з показником № 3 – “розуміння значення ФО зі словами-концептами” – дошкільникам експериментальних і контрольних груп було також запропоновано для сприймання і подальшого тлумачення й фразеологізми з такими словами-концептами: *«верба», «калина», «дуб», «чоботи», «дорога», «руки», «язык», «вогонь», «хліб».*

Діти мали виявити своє розуміння змісту цих фразеологізмів як таких, що відображають структуру національної свідомості, дитячі когніції і будову особливості – фразеологічної картини світу дошкільників.

До правильних відповідей (переносне значення) було віднесено такі: **«Міцний як дуб»** – *«Сильна людина»* (Артем З.); **«Гарна як червона калина»** – *«Як україночка»* (Аня А.); **«Хліб усьому голова»** – *«Немає хліба, не буде життя»* (Настя Ш.); **«Сміття з хати не виносити»** – *«Мені папа каже, щоб я не розказував в садочку про що ми говоримо вдома»* (Владік Н.); **«Молоти язиком»** – *«Мама постійно говорить, що я балаболка»* (Владік Б.); **«Рости як верба при воді»** – *«Мені вихователька у садочку сказала, що ми з кожним днем стаємо більшими, більшими»* (Максим Ч.); **«Без верби і калини нема України»** – *«Верба і калина є наші символи»* (Діана Є.).

Хибність дитячих трактувань значення цих ФО виявлялася у таких висловлюваннях, що засвідчували їх розуміння лише в прямому значенні: **«Опустити руки»** – *«Опустити руки еслі вони вгору, то вниз їх опустити»* (Аріна П.); **«Обходити десятою дорогою»** – *«Це якщо людей стало десять на дорозі, а машина повинна їх об'їхати»* (Женя З.); **«Без верби і калини нема України»** – *«Я знаю, що таке верба, бо у нас в садочку є група «Верба» і есть ще таке дерево»* (Єгор Т.); **«Пробивати собі дорогу»** – *«Ні її можна*

пробити, бо вона з піска (Марина Д.); **«Пашіти вогнем»** – *«Це про пожарників можна сказати»* (Владік Б.); **«Гарний як вогонь»** – *«Це дід Мороз»* (Кіра Ф.); **«Смігтя з хати не виносити»** – *«Значить, що воно так і буде стояти у хаті і ти ніколи не привикнеш прибирати»* (Віка М.); **«Плести язиком»** – *«Косічку плести»* (Діана Є.); **«На вербі груші»** – *«На вербі груші не можуть рости, бо вони ростуть у садах»* (Ілля Ч.); **«Стоптати не одну пару чобіт»** – *«Йти і топтати»* (Каріна Х.); **«Набрал повні чоботи»** – *«Води набрати у чоботи»* (Артем С.); **«Топтати стежку»** – *«Нада йти просто по ній»* (Аня А.), *«Ходити по стежці»* (Максим К.).

Деякі діти не змогли протрактувати значення ФО зі словами-концептами, вони просто мовчали, нічого не говорили.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, результати експерименту засвідчили, що розуміння переносного значення фразеологізмів дітьми виявляється передусім через правильне тлумачення його змісту з використанням конкретних прикладів. Подібна конкретизація при тлумаченні фразеологізмів пояснюється, з одного боку, тим, що діти поступово наближаються до розуміння переносного значення ФО, а з іншого – про недостатній соціальний досвід, який не дозволяє їм піднятися на вищі шаблі узагальнення ФО. Перспективність подальших розвідок вбачаємо у проведенні експерименту за прагматичним критерієм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л.С. Психология / Лев Семенович Выготский. – М. : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 1008 с. – (Серия «Мир психологии»).
2. Мысан И.В. Особенности понимания и употребления фразеологизмов детьми старшего дошкольного возраста / И.В. Мысан // Проблемы онтолингвистики – 2013 : материалы международной научной конференции (26–29 июня 2013 г., Санкт-Петербург). – СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена, 2013. – С. 152–154.

Мысан И. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ И ОВЛАДЕНИЯ ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ФРАЗЕОЛОГИЗМАМИ РОДНОГО ЯЗЫКА

Статья посвящена психолингвистической проблематике восприятия и понимания (аудирования) детьми старшего дошкольного возраста фразеологических единиц родного языка, рассмотрению особенностей осмысления переносного смысла фразем по семантическому критерию и соответствующим ему показателям: а) осмысление прямого значения слов-компонентов ФЕ; б) понимание переносного смысла ФЕ; в) понимание значения ФЕ со словами-концептами.

Ключевые слова: фразеологическое значение, денотативное значение, слова-концепты, перенос смыслов, восприятие, понимание.

Mysan I.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PERCEPTION AND MASTERY BY PRESCHOOLERS OF THE NATIVE'S LANGUAGE IDIOMS

This article is devoted to psycholinguistic problems of perception and understanding (listening) by children of a preschool age of the native language idioms, highlighting of features of understanding of figurative meaning of phrases according to semantic criterion and corresponding parameters: a) recognizing of the direct meaning of phraseological word-components; b) understanding of figurative meaning of phraseological units; c) understanding of meaning of phraseological units with the words-concepts.

Keywords: phraseological meaning, denotative meaning, words-concepts, transferring of meaning, perception, understanding.

УДК: 159.9.-051

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГА ДО СПІВПРАЦІ З БАТЬКАМИ

Павлюк Н.

У статті представлено основні теоретичні наробки з питань вивчення особливостей психологічної готовності майбутніх учителів початкової школи до співпраці з батьками, які визначаються функціонуванням мотиваційного, когнітивного та діяльнісного структурних компонентів зазначеної готовності студентів напряму підготовки «Початкова освіта» до взаємодії з сім'ями майбутніх вихованців.

Ключові слова: психологічна готовність, співпраця вчителів та батьків, мотиваційний структурний компонент психологічної готовності, когнітивний структурний компонент психологічної готовності, діяльнісний структурний компонент психологічної готовності, системоутворюючі фактори.

Актуальність дослідження. Важливість дослідження питань психологічної готовності студентів напряму підготовки «Початкова освіта» до взаємодії з батьками, постає з положення про роль цієї сфери для визначення рівня кваліфікації майбутнього педагога, який здійснюється в співпраці з сім'ями молодших школярів у процесі їх адаптації до нових умов життєдіяльності дитини. Сьогоднішня відзначається розширенням інформаційного середовища, яке надає можливість майбутнім учителям у процесі навчання отримувати філософські, психологічні, історико-культурологічні знання з питань взаємодії педагога з сім'ями дітей. Однак, стійка тенденція, яка домінує останнім часом у навчальних програмах з психолого-педагогічних дисциплін, полягає у інтелектуалізації навчального процесу і разом з тим, у виявленні недостатньої уваги до розвитку